

addig a többieknek eszükbe se jut kilépni az életüket, életformájukat, gondolkodásukat jelentő társadalmi határok közül, ellenkezőleg, ők is tisztában lehetnek a csóddal, amit képtelenek elkerülni, de minden törekvésük arra irányul, hogy máz alá rejtsek a polgári jólét krachját.

Félreérthetetlen állapot, határozott vonalakkal jelzett szituáció. Mélypont, amelyről nincs felemelkedés. Illetve: látszólag két út is kínálja a menekülést. A megjátszott örültség — Blöseé — és a megjátszott, díszes életformákba csomagolt gondtalanság, ahogy Blösené asszony mondja, miközben Rudi a temetkezési vállalatokat tárcsázza föl, hogy hitelre adjanak egy koporsót, amit majd a temetés után kifizetnek: „Talán csak történik addig velünk valami csoda!”

Eszelősség és csodavárás. Kétségbejítő, elpusztító téboly és a túlélést remélő illúziókergetés.

És ebben a helyzetben csak két valós pont van: Rudi és a tehének. A család szégyene és Virág, Gyöngyi, Niobe, meg a többiek. Azzal a különbséggel, hogy a tehének egyenként eltűnnek, elviszik őket a hitelezők, Rudi pedig, aki „ült fegyházban . . ., iszákos, kicsapongó, fajtalan”, s „mindezeket nem is titkolja” — marad. És vitathatatlanul van benne sátáni ötlet, hogy amikor Blöse a sárgaréz ágyról kiáltva-nyögve kéri: hozzátok ide a tehenet!, akkor Rudi veszi át a játékmester szerepét — ellenállást nem tűrően parancsolja meg a jelenlevőknek, álljanak Blöse ablaka alá és az elrekvirált tehének helyett böggjenek. És ők meg is teszik. A végóráján, lázálomban levő Blösenek azok szolgáltatók az illúziót, akik maguk is az illúziók kenyerén tengődnek.

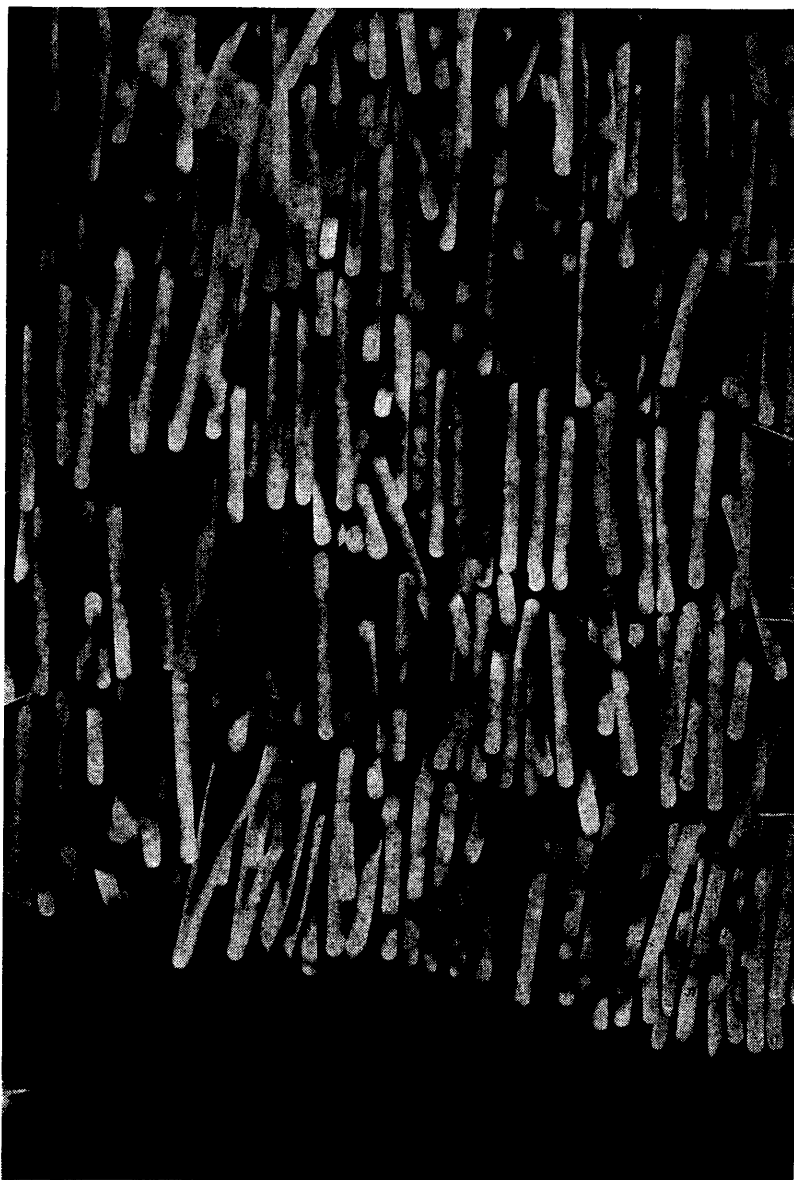
Keserű igazság. Mindkét irányba, kétszeresen az.

GEROLD László

K É P Z Ó M Ű V É S Z E T

EGY BOLDOG PIROTECHNIKUS

Volt a 60-as évek elején Mauritsnak egy rövid és később, a nagy figurális kaland idején, teljesen jelentéktelennek látszó absztrakt korszaka, amely B. Szabó geometrikus és szerves formákat szövő világának és Ács agresszívabb absztrakciójának intenzív jelenlétét, közelségét jelezte. Aztán a szerves formák — afféle jégvirágok — uralkodtak el és indázták be, tetoválták véresre a színre lépő és egy évtizedig akcióban levő behemót,

Maurits Ferenc: Les craquements II

ám idegzetüket kívül hordó, majd vezetékké, huzallá, csővé idegenítő figurákat.

Most e tárlat arra int bennünket, hogy ismét pillantást vessünk az egészre, az egész opusra, hogy részben át is értékeljük és lényegesen fontosabb szerepet tanúsítsunk benne a rövid ideig tartó absztrakt intermezónak és egyáltalán Maurits absztrakt tapasztalatának.

Jól emlékszem: megjelenése óta Michel Seuphor könyve az absztrakt festészetről (Šejka Traktátusa és Bihalji Korszerű német művészete mellett) kézikönyve volt művésznünknek, tehát az absztrakt festészet hőskorának, azaz Malevicsék és Kandinszkijék munkáinak leheletét sem véletlenül érezzük most a Radivoj Čirpanov Munkásegyletem kiállítási termében bemutatott alkotásokon.

Igaz, a mauritsi geometrikus forma nem *tiszta*, tulajdonképpen csak bizonyos sorozatgyártású tárgyak, sémák, matricák, sablonok kópiája, körülspriccelése állandó kapcsolatban, utalásos viszonyban, tükröződésben e tárgyak applikált soraival, reliefjeivel.

Igen, máris jeleztük, hogy Maurits új munkáinak, a geometrikus absztrakció mellett, az enformel képezi alapját. Tehát, utalnunk kell a jugoszláv enformel hősi korszakára is, annál inkább, mivel az egyik első ilyen jellegű tárlatot éppen Újvidéken rendezték. Branko Protić a „pikturális enformel” kiemelkedő művelőjének 1959-es tárlatára gondolok. Maurits munkásságának e szakaszát elsősorban azokhoz az enformelistákhoz kell kötnünk, akik textilt (zsákot, rongyot, csipkét) varrtak, applikáltak vásznaikra, tehát: Stupicához, Zoran Pavlovićhoz és Xhevdet Xafához. Persze, ahogy mondtam, csak mint távoli alapokra utalunk csupán, mivel a mauritsi anyag (textil, műanyagcső, fémléc) már nem csak az enformel, hanem a pop art (operettszerűnek mondható) anyagán is *túli* anyag.

A textil, a rongy Mauritsnál csakis vegyi festék által színeződik. Azt is mondhatnánk, ez a színeződés: *állapot*. Akárha valami modern fegyver, mondjuk, napalm-lángszóró színezne.

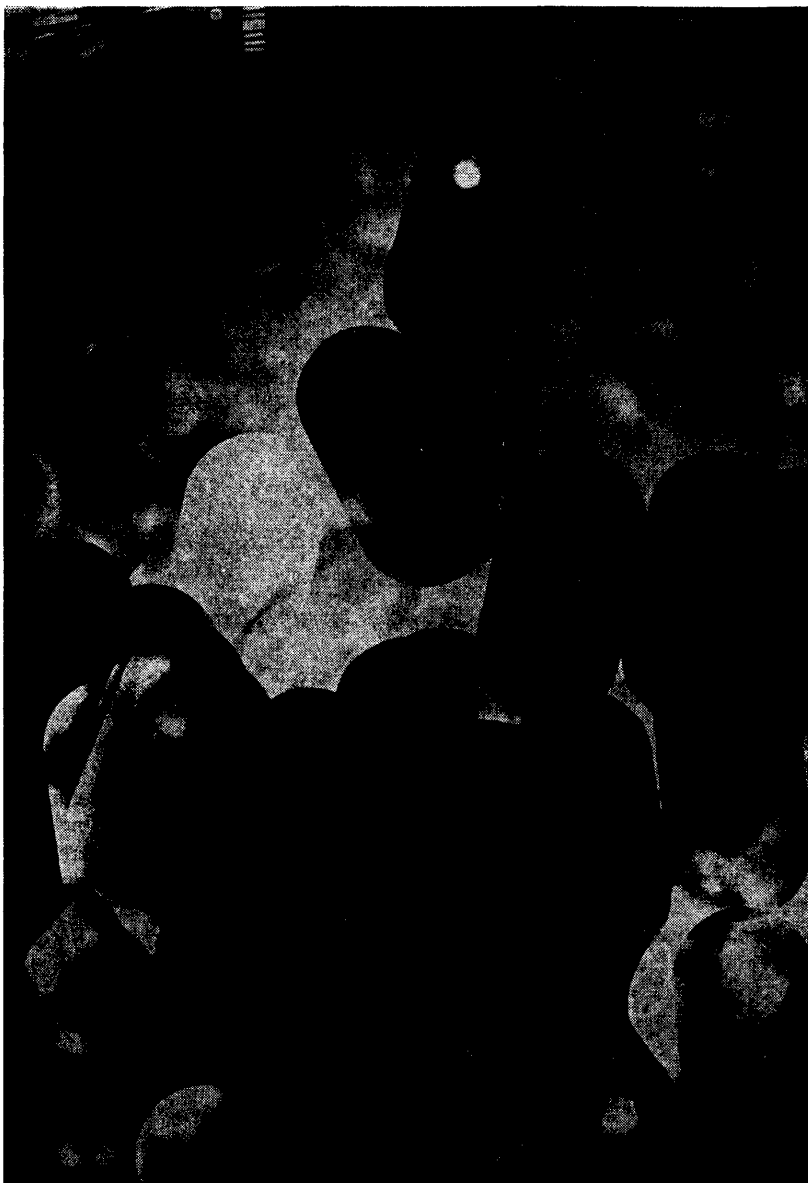
Szoborképei és szobrai is akárha ruhák és fegyvercsövek maradványai-ból, hulladékjából préselődnének.

Legjobb objektuma: egy kármin-könyökcső, egy eldobott, illetve használat utáni, még izzó bazooka.

Koromfelületein magnéziumvillanások, jelzőrakéták süvítő ideogram-mái, óriás gyufaszálak ciklámenlobjai . . .

A központi képen (a Recsegések című rajzkiállításon a táj kiengedett belének nevezett brutális jelet idézve) a rongy felizzik, tiszta anyaggá, az anyag gesztusává, a modern háborúk (Hiroshima, Korea, Vietnam et cetera) korának *totemjává* magasodik.

B. Protić írja: „És mégis, valóban az enformel nihilje potenciálisan minden: anyag. A technikát, a technológiát szólítja; mozgósítja a *savoir faire*-t . . .”

Maurits Ferenc: Les craquements V

A háború utáni években (49 és 59 között) jelentkező enformel-mozgalomnak mintha csak várnia kellett volna egy-két évtizedet, hogy a természetes gyermekbetegségek után, valóban nagykorúan kamatoztathassa a modern technikák és technológiák forradalmait.

Maurits úgy viszonyul a vegyi festékekhez, mint egykor a fauvisták, vadak az olajfestékhez — egy boldog pirotechnikus, aki a boldogtalanság újabb és újabb bengálitüzeit aktivizálja.

Nagy figurális kalandja és eredményei után ifjúkori élményeink újabb rétegeit mozgósítva, a pop art bizonyos újításait is felhasználva, Maurits radikálisan előrelépett, művészeink közül tán legközelebb kerülve valami valós nővumhoz, melyet még nem tudunk megnevezni, de amely máris pokoli röntgenként vizsgál bennünket.

Tárlatán sétálva, képeivel ismerkedve, barátkozva első impresszióm az volt, mintha a Hirosima mon amour (Szerelmem, Hirosima) bevezető képsorának színes változata kezdett volna peregni előttem...

TONAI Ottó

ÚJ KEZDEMÉNYEZÉSEK

A 2. Temerini Amatőr Művésztalálkozó kiállítása

A világ képzőművészetében lejátszódó nagy változások visszhangja lassan jut el a Vajdaságba. Először a Bosch+Bosch csoport jelezte, hogy a hagyományos, a hatvanas évek művészetével ellentétben nálunk is utat törhet magának egy új kritikai és esztétikai értékrendszer. Ennek a törekvésnek a hatása néhány fiatal munkásságában volt érezhető, de elméleti alapozás és technikai felszerelés híján csak parázslott, lánggra nehezen kapott. A fiatal képzőművészek jó része az öröklött, már intézményszerűsített művészeti szemlélet vonzaskörében maradt, bár nem lelkesedett érte, viszont az új esztétikai nézetek sem tudták fellelkesíteni őket megfelelő módon. A nem hivatásos, de tehetséges fiatal művész lényeges kérdése, hogy megérezze és azonosítsa azt, amit szeret, ami saját világának fejlesztéséhez szükséges, hogy megtalálja azt az utat és eszközt, ami ki-elégíti és művészileg boldogítja. Erre a kérdésre a művészet eszközeivel kell választ adnia.

Fokozatosan azonban jelentkeznek az új felfogásokért lelkesedők, a más esztétikai értékekre érzékenyek, s valószínűleg rövidesen ezeknek a második generációjáról is beszélhetünk. A 2. Temerini Amatőr Művésztalálkozó esztétikai és technikai változások észlelhetők. Erre fokozottan kell gondolni és figyelni, különösen, mert az elmúlt egy-két évtized alatt történt lemaradásunk már nyilvánvaló, s elsősorban új eszmék hiányá-